

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ

Зимогляд І. Ю.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент. Чернюк Н. І.

Заперечення являє собою важливу категорію мови, будучи однією з основних розумових операцій. Універсальність заперечення обумовлена прагненням людини до диференціації явищ дійсності й відбиттям цього процесу в мові.

В лінгвістиці найчастіше заперечення розглядається як елемент значення речення, який вказує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, на думку мовця, реально не існує [1, 326-328] або що відповідне стверджувальне речення відкидається мовцем як помилкове.

З погляду формальної логіки заперечення являє собою "... логическую операцию, противопоставляющую истинному суждению неистинное, ложному суждению неложное суждение, указывающую на несоответствие предиката субъекту или образующая дополнение к данному классу..." При цьому відзначається, що до запереченого судження веде не просте виявлення очікуваного іншого певного об'єкта, тому що небуття одного складається в бутті іншого. Інакше кажучи, заперечення – це не пряме відбиття дійсності і її зв'язків, а спосіб нашого пізнання цієї дійсності, заснованого на контрасті з вихідними позитивними фактами.

Заперечення - одна із властивих всім мовам світу вихідних, семантично нерозкладених значеннєвих категорій, які не піддаються визначенню через більш прості семантичні елементи.

Найпоширенішим засобом вираження заперечення є заперечні частки *not* та *nicht*, які при відтворенні українською мовою відповідають заперечній частці *не*. Серед слів-заперечень, що входять у ядро лексико-граматичного поля заперечення загально негативного речення, як раз ці заперечні слова. Для позиції заперечення в німецькому реченні, як і в англійському для *not*, існує досить багато варіантів. Місце *nicht*, як і *not*, у реченні залежить від того, чи є заперечення частковим чи повним. Якщо заперечується особова форма дієслова, маємо справу з повним запереченням.

Крім диференціації заперечення на повне та часткове, слід звернути увагу на те, що англійська та німецька мови належать до мононегативної системи, а українська – до полінегативної. На відміну від полінегативної системи, де багаторазове повторення заперечення є граматичною необхідністю, в мононегативній системі повторення маркерів заперечення, кожен з яких може зробити речення загально заперечним, вважається надлишковим. Діалектні і стилістично марковані конструкції ухиляються від мононегативності, і займають в синтаксичній системі англійської мови певне положення, не визначаючи специфіку виразу заперечної предикативності.

Останнім часом спостерігається тенденція вживання полінегативних речень в усній та писемній формі англійської мови. Часте використання таких речень вказує на те, що вживання полінегативних речень в англійській вже не є відхиленням від норми. Характерною рисою вживання таких полінегативних конструкцій є те, що вони зазвичай вживаються малоосвіченими людьми.

На основі поняття загально-негативного речення в монологічній системі як речення, що містить негативну синтаксичну позицію, і з урахуванням цієї позиції будується типологія загально-негативних речень, що включає шість структурно-семантичних типів. Такими негативними синтаксичними позиціями в моделі можуть бути синтаксичні позиції негативного присудка, негативного підмета, негативного доповнення, негативного предикатива, негативної обставини, негативно-сполучних слів.

Монологічність - полінегативність речення може розглядатися як критерій типології мови, тому що характеризуються відповідні граматичні ознаки. Негативна предикативна лінія в полінегативній системі не може не містити негативних елементів у всіх тих позиціях, які в монологічній системі заміщені словами-супровідниками заперечення [2, 59-62].

Розходження монологічної і полінегативної систем полягає в способі мовного оформлення загально-негативного речення і має не тільки кількісний, але і якісний характер. Специфіка монологічної системи проявляється тільки при заміщенні певних синтаксичних позицій словами-супровідниками заперечення.

Негативна синтаксична позиція будь-якого члена речення здатна передавати своє негативне значення реченню в цілому. Тому будь-який елемент речення - носій синтаксично значущого заперечення - стає структурно необхідним компонентом речення. Це стосується не тільки головних і другорядних членів, але й сполучних слів.

Можливість транспозиції заперечення є одним з доказів функціонально-семантичної еквівалентності всіх типів загально-негативних речень: однакової логічний зміст може виражатися в різних структурно-семантичних типах загально-негативних речень. А це означає, що при перекладі особливо важливо відтворити форму, не втративши при цьому у змісті, що є доволі важко.

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. // М.: Эдиториал. – 2004. – с. 326-328.
2. Штелинг Д. А., Бархударов Л. С. “Грамматика английского языка. // М.: Академия. – 2005. – с. 59-62.

Зимогляд, І.Ю. Перекладацькі аспекти заперечення в англійській та німецькій мовах [Текст] / І.Ю. Зимогляд; наук. кер. Н.І. Чернюк // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 48-49.